

Appelboom (*Malus domestica*)

Appelbomen groeien van nature aan de rand van een bos, op een lichte en luchtige plek. Ze hebben een koude rustperiode nodig om vruchten te dragen en zijn daarom geschikt voor ons klimaat. Een appelboom vraagt relatief weinig onderhoud en je blijft er minstens twintig jaar van genieten.

Licht en lucht nodig

Appelbomen staan bij voorkeur op een lichte en luchtige plaats, zoals aan de rand van een bos. Genoeg lucht is nodig om de bladeren na een regenbui snel te laten opdrogen en schimmelziektes geen kans te geven. Appelbomen staan liever in de wind dan helemaal beschut. Als je appelbomen wilt geleiden, doe je dat beter in een losstaande haag dan tegen een muur. Appelbomen gedijen het best op een goed doorlatende bodem die genoeg voedingsstoffen en water vasthoudt.

Planteigenschappen

- **GROOTTE:** afhankelijk van de vorm van de boom (zie tabel). Appelbomen zijn vaak bolvormig. Heb je weinig plaats, kies dan voor een laagstam of ga voor leifruit als je het wat strakker wilt.

	Leifruit / fruitlaag	Laagstam	Halfstam	Hoogstam
Hoogte	2 à 3 m	2 à 3 m	3 à 6 m	8 à 12 m
Breedte = plantafstand	0,3 à 2 m	2 à 4 m	5 à 8 m	8 à 12 m

- **BLOEIPERIODE:** van eind april of begin mei, afhankelijk van het ras.
- **BLOEIKLEUR:** wit/roos
- **BESTUIVING:** Je hebt zelfbestuivers en kruisbestuivers.
 - Als je te weinig plaats hebt om verschillende fruitbomen te planten, kies dan voor zelfbestuivers. Daar heb je maar één exemplaar van nodig om vruchten te krijgen.
 - Kruisbestuivende soorten hebben minstens één ander ras nodig om in vrucht te komen. De rassen moeten een overlappende bloeitijd hebben om elkaar te bestuiven. Als je kruisbestuivende bomen plant, plant dan één goede bestuiver in het centrum: een bestuiver die veel stuifmeel produceert en een lange bloeitijd heeft zoals James Grieve.
- **OOGSTPERIODE:** Appels oogst je afhankelijk van het ras van augustus tot november.
- **BEWAARTIJD:** Bewaartijd is rasafhankelijk. Sommige appels eet je het best zo snel mogelijk, andere laat je beter wat rijpen (tot 7 maanden).
- **CULTIVARS:** Er bestaan honderden appelrassen. Hou bij je keuze rekening met de beschikbare plaats, bestuiving, ziekteresistentie, smaak en gebruik van de vrucht. In de tabel vind je een overzicht van rassen met hun eigenschappen. De lijst is zeker niet volledig. Vraag altijd raad aan een fruitspecialist of fruitboomkweker.

Wat heb je nodig?

- **PLANTGOED:** Koop gezond plantgoed met de juiste onderstam. Vraag raad bij de boomkweker (zie lijst).
- Eventueel wat compost of potgrond als de grond verbeterd moet worden.
- Mulch om de bodem te bedekken. Gebruik het liefst mulchmateriaal uit een gelijkaardig milieu als het bos: houthaksel of gevallen blad.

Wanneer en hoe plant je je bomen?

- Plant de bomen van november (na het vallen van de bladeren) tot eind maart (vóór de bloei), als ze in rust zijn.
- Kies een rustige, bewolkte dag. Vermijd vorst en plant nooit na dagen van onophoudelijke regen.
- Zet de bomen eerst uit op de juiste locatie. Neem de plantafstand ruim genoeg (zie planteigenschappen) en plant minstens 2 meter van de erfrens.
- Maak dan een plantgat van ongeveer 50 x 50 x 50 cm.
- Zet een steunpaal in het plantgat en daarna de fruitboom. Zet de steunpaal ongeveer 10 cm van de boom aan de kant van de overheersende windrichting (meestal zuidwest). Voor hoog- en halfstammen verwijder je de palen na drie à vier jaar. Laagstammen hebben hun hele leven lang steun nodig. Verwijder de steunpalen nooit.
- Verbeter de grond met wat compost of teeltaarde als dat nodig is.
- Vul het plantgat met aarde. Zorg dat de entknobbel (de plaats waar de boom op de wortels geënt is) boven de grond zit.
- Trap na het opvullen de aarde lichtjes aan met je voet en geef daarna genoeg water.
- Geef nog wat compost bovenop en dek de grond af met mulchmateriaal (houtsnippen of bladeren).

In het filmpje zie je hoe je in 5 stappen je fruitboom de beste start geeft: www.velt.nu/nieuws/hoe-plant-je-een-fruitboom

Hoe geef je je bomen de beste start?

De eerste jaren na het planten zijn de meest cruciale. Ze bepalen de overlevingskansen en de productiviteit van je boom. Deze zorg is cruciaal:

- **WATER GEVEN:** De eerste jaren investeert de boom in de groei van zijn wortels. Help de boom door in droge periodes in de zomer water te geven. Geef per beurt minstens 20 liter per boom. Het is beter dat je één keer per week veel water geeft dan dat je elke dag een beetje water geeft. Dan zal je fruitboom diepere wortels maken. Volwassen bomen (3 à 5 jaar na aanplant) hebben een uitgebreid wortelstelsel dat zelfs in drogere periodes genoeg water in de bodem kan vinden.
- **BEMESTEN:** De bodem onder een fruitboom hou je vochtig en vruchtbaar door in het voorjaar een laag organisch materiaal rond de boom te leggen. Maar let op met te veel voedingsstoffen, want een bodem met te veel voedingsstoffen is ook niet gezond.
- **VRUCHTEN WEGHALEN:** De eerste jaren investeert de boom vooral in de groei. Hij kan wel al enkele vruchtjes aanmaken. Het is aangeraden om die vruchtjes de eerste jaren weg te halen zodat je boom geen energie verliest met de aanmaak en de rijping van de vruchten.

- **BESCHERMEN:** De jonge boompjes zijn nog heel tener en fragiel. Dankzij de boompaal zijn ze beschermd tegen stormweer. Maar ook honden en andere dieren bedreigen de bomen. Als je bomen plant in een park of open veld, kun je er dus beter een omheining rond zetten. Verder is het belangrijk om met een bordje te signaleren waar je boom staat om eventueel vandalisme te beperken.
- **VORMSNOEIEN:** De eerste jaren bepaal je de vorm van de boom. Dat heet vormsnoeien. Een goede vormsnoei zorgt voor een stevig geraamte van de boomkruin dat veel vruchten kan dragen.

Hoe en wanneer moet je snoeien?

Snoeien is de meest arbeidsintensieve maar ook de belangrijkste taak om fruitbomen te verzorgen. Het is cruciaal voor de gezondheid van de boom, voor een goede vruchtkwaliteit en om de boomvorm te manipuleren. De snoei-intensiteit en het werk hangt af van de boomvorm die je kiest:

Boomvorm	Leifruit	Laagstam	Halfstam	Hoogstam
Snoei-intensiteit	2 à 3 x per jaar	1 à 2 x per jaar	1 à 2 x per jaar de eerste 5 jaar, daarna minder	1 à 2 x per jaar de eerste 5 jaar, daarna minder
Werk per snoeibeurt	0,5 uur per boom	0,5 uur per boom	2 uur per boom	4 uur per boom

Snoeien doe je in de winter of in de zomer. Afhankelijk van het snoeitijdstip stimuleer je de groei (winter) of de productie van de boom (zomer). Jonge bomen die nog moeten groeien, snoei je daarom het best in de winter. Volwassen bomen kun je ook in de zomer snoeien. Na de vormsnoei pas je onderhoudsnoei toe om het vruchthout te verjongen en om meer licht en lucht in de kruin te krijgen. Meer informatie over fruitbomen snoeien:

www.velt.be/verger-partage/doe-mee/hoe-verzorg-je-een-fruitboom

Welke zorg hebben je bomen nog meer nodig?

- **MULCHEN:** Zorg er altijd voor dat de grond goed bedekt is. Zo vermijd je competitie met grassen en voed je de bodem. Gebruik houtsnippers of bladeren.
- **VRUCHT DUNNEN:** Als een tak te veel vruchten draagt, gaat de vruchtkwaliteit achteruit. Daarom worden vruchten soms gedund. De regel is om 7 à 8 vruchten te laten staan per meter tak. Wacht met dunnen tot na de junirui (half juni), dan werpt de boom zelf al een deel van de vruchten af.
- **CONTROLLEREN OP ZIEKTES:** Controleer regelmatig de gezondheidstoestand van de vruchten en haal zieke of aangetaste vruchten stelselmatig weg. Als een ziekte de kop opsteekt, is het belangrijk om de verspreiding ervan op een ecologische manier in te perken. Vraag raad aan een fruitspecialist bij Velt.

Hoe en wanneer kun je oogsten?

- Laagstammen kun je vanaf het tweede jaar oogsten. Half- en hoogstammen komen pas na 5 à 10 jaar in productie.
- Oogstperiode van appelbomen is rasafhankelijk tussen augustus en november. Pluk op het juiste moment voor optimale smaak en bewaring. Een appel is plukrijp als je hem gemakkelijk van de boom krijgt, door de appel licht op te tillen en eventueel wat te kantelen. Zodra het steeltje knakt, kun je plukken.
- Fruit in half- en hoogstambomen is moeilijker te oogsten zonder plukstokken of ladders.

Appel
© Velt vzw

In de stad

- **Klimaat**
Bomen hebben een grote klimaatwaarde. Ze vangen niet alleen CO₂ en fijnstof op, ze houden ook water vast en zorgen voor verkoeling in de zomer. Half- en hoogstambomen hebben het voordeel dat ze een hogere boomkruin hebben, waardoor ze meer licht opvangen, meer schaduw en verkoeling bieden, en je eronder kunt lopen. Bovendien is hun uitgebreide wortelstelsel beter bestand tegen droogte.

- **Biodiversiteit**
De voorjaarsbloesems trekken bijen en andere nuttige insecten aan. In hoogstambomen kunnen vogels nestelen en vinden ze meer voedsel. Oude holle bomen zijn het meest waardevol voor de biodiversiteit.

- **Beleving en spel**
Fruitbomen hebben ook veel voordelen voor de mens. Ze leveren gezonde voeding en brengen mensen samen. Als het fruit niet geoogst wordt, valt het op de grond en kan het ongedierte of wespen aantrekken. Als je fruitbomen plant, moet je daarom goed voor ogen houden wie de eindgebruiker is. Fruitbomen met een stevig geraamte en buigbare takken zijn ook leuk voor kinderen om in te spelen.

Bronnen en meer informatie

- Velt vzw, Verger Partagé: www.velt.be/verger-partage/doe-mee/hoe-verzorg-je-een-fruitboom
- Velt vzw, 'Appel, peer en meer. Fruitbomen in je tuin'

Bijlage: Appelrassen en hun eigenschappen

	Informatie over bloei en bestuiving		Informatie over de boom			Informatie over oogst en vrucht				Extra informatie
Ras	Bloeiperiode	Wordt bestoven door	Boomvormen	Groeisterkte	Weerstandsielktes	Oogsttijd	Bewaartijd (maanden)	Gebruik	Smaak	(Vermoedelijke) afkomst
ZELFBESTUIVENDE RASSEN										
James Grieve	2	Alkmene, Discovery, Elstar, Lombarts Calville, Melrose, Reine des Reinettes	HS-HalfS-LS-Lei	Matig	Nee	Augustus	1	Hand, keuken, sap	Zachtzuur	Verenigd Koninkrijk
Keuleman	3	Reine des Reinettes, ReINETTE Evagil, Sterappel	HS-HalfS	Sterk	Ja	Oktober	7	Hand, keuken, sap	Zachtzuur	Duitsland
Lombarts Calville	3	Discovery, Elstar, James Grieve, Melrose, Winston	HS-HalfS-LS-Lei	Matig	Ja	September	5	Hand, keuken, sap	Zoetzuur	Nederland
Reine des Reinettes	3	ReINETTE Evagil	HS-HalfS-LS-Lei	Matig	Matig	September	4	Hand	Zoet	Verenigd Koninkrijk
Santana	3	Discovery, Elstar, Topaz	LS	Sterk	Ja	September	2	Hand	Zachtzuur	Nederland
ZELFBESTUIVENDE RASSEN										
Alkmene	1	Discovery, James Grieve, Topaz, Winston, Précoce de Wirwignes	HalfS-LS-Lei	Matig	Ja, nacht-vorstgevoelig	September	2	Hand, keuken, sap	Zoet	Duitsland
Elstar	3	Discovery, Santana, Topaz	HS-HalfS-LS	Matig	Matig	September	4	Hand, keuken, sap	zachtzuur, sappig	Nederland
La Paix	3	Alkmene, James Grieve, President van Dievoet, Radoux, ReINETTE Evagil	HalfS-LS-Lei	Matig	Ja	September	3	Hand, keuken, sap	Zoet	België
Melrose	4	Elstar, James Grieve, Lombarts Calville, Winston	LS-Lei	Sterk	Matig	Oktober	6	Hand	Sappig	VS
President van Dievoet	3	La Paix, Radoux, ReINETTE Evagil	LS-HalfS-HS-Lei	Matig	Ja	Oktober	7	Hand	zoetzuur	Poperinge